

Informacja o stanie sanitarnym i sytuacji epidemiologicznej Miasta Żyrardowa

W
2018
roku

X Sesja Rady Miasta Żyrardowa, 16 maja 2019r

Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Żyrardowie

100 LAT SŁUŻB SANITARNYCH W POLSCE

Ocena Stanu Sanitarnego

Powiatu Żyrardowskiego

w 2018 roku

Informacja dla Rady Powiatu

Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej działają na podstawie ustawy z dnia 14 marca 1985 roku o Państwowej Inspekcji Sanitarnej

(j.t. Dz.U. z 2015r, poz. 1412)

art. 12a.

„Właściwy państwowy powiatowy inspektor sanitarny oraz państwowy wojewódzki inspektor sanitarny przedstawiają przynajmniej raz w roku odpowiednio radzie powiatu albo sejmikowi województwa informację o stanie bezpieczeństwa sanitarnego powiatu albo województwa.”

„W związku z przedłożoną informacją, o której mowa w ust. 3, radzie powiatu i sejmikowi województwa służy prawo występowania, w drodze uchwały, z wnioskami o podjęcie działań przez właściwy organ Państwowej Inspekcji Sanitarnej w celu zapewnienia należytego stanu bezpieczeństwa sanitarnego.”

PODSTAWOWE DANE DEMOGRAFICZNE

Powierzchnia w km²

532,63

Gęstość zaludnienia na km²

136 osób

Liczba ludności

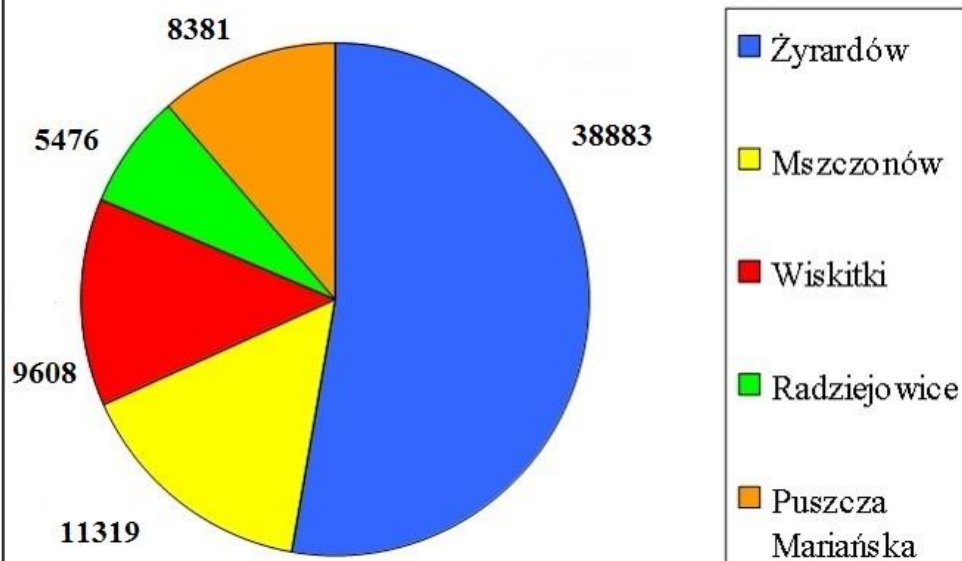
72474

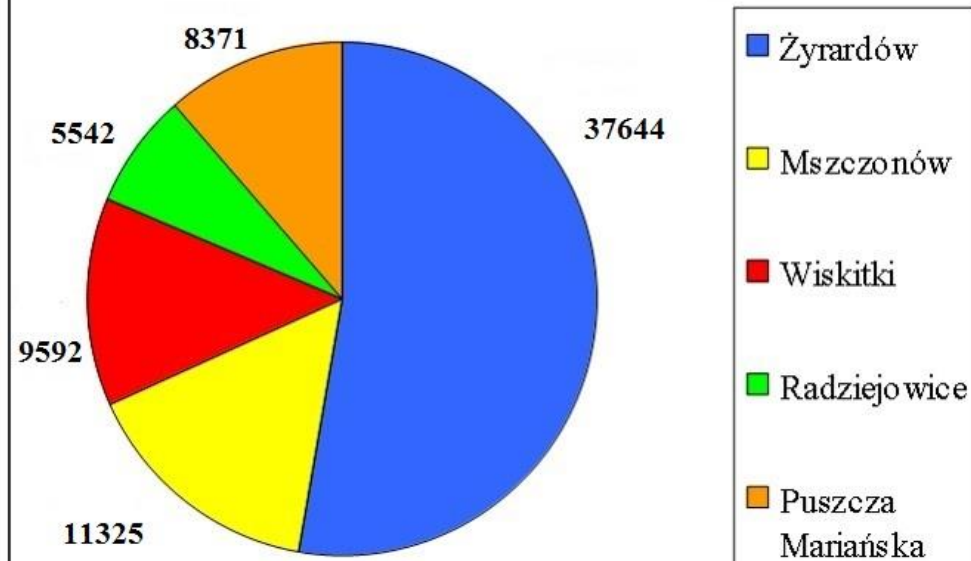
2017r

2018r

Liczba mieszkańców ogółem: 73667

Liczba mieszkańców ogółem: 72474

Zadaniem Państwowej Inspekcji Sanitarnej jest ochrona zdrowia ludzkiego przed wpływem czynników szkodliwych lub uciążliwych, w tym głównie profilaktyka chorób zakaźnych i zawodowych. Realizacja powyższego odbywa się poprzez działania i nadzór, nad:

warunkami higieny środowiska

przestrzeganiem zasad profilaktyki chorób zakaźnych i zwalczaniem zakażeń

warunkami higieny pracy w zakładach pracy i środkami zastępczymi

warunkami zdrowotnymi żywności i żywienia

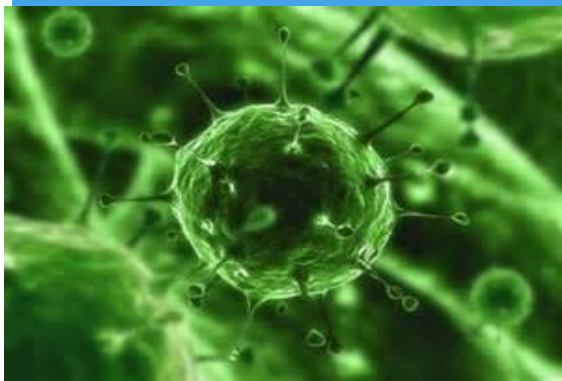

warunkami higieny nauczania i wychowania w szkołach i innych placówkach oświatowo-wychowawczych

Oświatą Zdrowotną oraz profilaktykę i promocję zdrowia

I. SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA

Nadzór nad chorobami zakaźnymi i podmiotami leczniczymi

Odra - w grudniu 2018 r. odnotowano 1 potwierdzony przypadek odry u mieszkańca Żyrardowa, w związku z tym zaszczepiono (MMR) 2 osoby mające kontakt z chorym.

Posocznica meningokokowa – odnotowano 1 przypadek, zakończony wyzdrowieniem, profilaktyką lekową objęto 19 osób z otoczenia chorego.

Inwazyjna choroba pneumokokowa – 1 przypadek u osoby dorosłej, zakończony zgonem. Odnotowano również 2 przypadki krztuśca, 12 borelioz, u 3 osób zamieszkałych w Żyrardowie, pokąsanych przez nieznaną zwierzęta, konieczne były szczepienia. Odnotowano wzrost zachorowań na ospę wietrzną – **490** przypadków.

W 2018 r, na terenie Żyrardowa, nadzorem objęto 118 podmiotów leczniczych, w tym 1 szpital jednego dnia. Postępowania administracyjne, po stwierdzonych uchybieniach, dotyczyły m.in. złego stanu techniczno-sanitarnego pomieszczeń, niewłaściwego postępowania z odpadami medycznymi.

Rejestrowano występowanie szczepów anybiotykoopornych w szpitalach, (także w CZMZ Sp z o.o., gdzie odnotowano hospitalizacje 29 nosicieli szczepów typu CPE/NDM).

ODRA – profilaktyka przed i poekspozycyjna

Średnia wyszczepialność przeciwko odrze (przynajmniej 1 dawką) dzieci z roczników 2005-2016*szczepionką typu MMR - na terenie miasta i powiatu żyrdowskiego wynosi **95,9%** (wg danych ze sprawozdania MZ54 za 2018 rok)

W przypadkach narażenia na kontakt z potwierdzonym przypadkiem klinicznym odry w okresie jej zakaźności istnieje obowiązek zastosowania szczepiennej profilaktyki poekspozycyjnej w terminie do 72 godzin od narażenia.

Problem w tym przypadku stanowią okresy wypadające w dni wolne od pracy (ciąg kilku dni wolnych i/lub wydłużający się okres dochodzenia epidemiologicznego). Niezbędnym jest wyznaczenie na terenie powiatu 1 podmiotu leczniczego POZ, posiadającego w strukturach organizacyjnych Punkt Szczepień nadzorowany przez PPIS, gwarantujący pilne podjęcie akcyjnych szczepień w okresie godzin i dni wolnych od pracy dla innych świadczeniodawców Podstawowej Opieki Zdrowotnej (przypadek powiatu sochaczewskiego).

* pierwsza dawka szczepienia przeciwko odrze, śwince, różyczce jest podawana obowiązkowo dzieciom w drugim roku życia

Postępowanie z osobami uchylającymi się od szczepień.

Na terenie Żyrardowa nadzorem objęto 12 punktów szczepień. Najczęściej stwierdzone uchybienia dotyczyły niewłaściwego nadzoru wewnętrznego nad własnymi procedurami dotyczącymi bezpieczeństwa przechowywania szczepionek (w tym postępowania w przypadkach awaryjnych-krytycznych, np. braku zasilania) oraz właściwego obiegu kart uodpornienia między placówkami.

Wobec 36 osób uchylających się od szczepień podjęto stosowne działania (powiadomienia i wezwania do szczepień).

Zarejestrowano 5 łagodnych niepożądanych odczynów poszczepiennych. Odnotowano 2 przypadki przerwania łańcucha chłodniczego przechowywania szczepionek w podmiotach leczniczych, w związku z czym podjęto odpowiednie działania związane z wycofaniem nieprawidłowo przechowanych szczepionek z użycia.

II. SYTUACJA W ZAKRESIE HIGIENY KOMUNALNEJ.

*Liczba ocenionych próbek wody - 50

Liczba ocenionych parametrów - 875

Liczba zakwestionowanych parametrów – 1 (Ogólna liczba mikroorganizmów w $22\pm 2^{\circ}\text{C}$)

Jakość wody przeznaczonej do spożycia.

miasto/gmina	liczba wodociągów	liczba mieszkańców ogółem	liczba mieszkańców korzystających z wodociągów sieciowych	długość sieci wodociągowej w km /2018r/	długość sieci wodociągowej w km /2017r/
m. Żyrardów*	1	37644	ok. 35000	113,3	111,2
gm. Mszczonów	6	11325	10153	208,18	206,8
gm. Wiskitki	1	9592	7583	217,6	215,4
gm. Radziejowice	4	5542	6870	149,5	149,4
gm. Puszcza Mariańska	10	8371	8468	201,2	204,3
RAZEM:	22	72474	68074	889,78	887,1

Kąpieliska i pływalnie

Nazwa	Liczba kontroli	Liczba kontroli, podczas których stwierdzono nieprawidłowości	Podjęte działania
Zalew Żyrardowski	5	1	Wydano decyzję nakazującą usunięcie nieprawidłowości
„AQUA Żyrardów” Sp. z o. o.	2	1	Wydano decyzję nakazującą usunięcie nieprawidłowości

Liczba ocenionych próbek wody – 183. Liczba ocenionych parametrów – 731.

Częstotliwość badania wody zgodna z obowiązującym rozporządzeniem.

Prowadzono kontrole w obiektach takich jak: Zakłady fryzjerskie, kosmetyczne, tatuażu, solaria, hotele, obiekty noclegowe, apteki, obiekty służące do obsługi i transportu podróżnych, stacje paliw, obiekty sportowe, cmentarze.

Łącznie stwierdzono nieprawidłowości w 12 przypadkach.

Stan sanitarny obiektów dobry.

Środki zastępcze
już nie ~~dopalacze~~,
a jeszcze nie narkotyki...

Prowadzone postępowanie administracyjne

W 2018r. wydano 6 decyzji w sprawie środków zastępczych, w tym:

- a) 3 decyzje z art. art. 44c ust. 4 o przepadku na rzecz Skarbu Państwa oraz o zniszczeniu na koszt Skarbu Państwa.
- b) 3 decyzje z art. 44b ust. 1 pkt. 1, o umorzeniu postępowania
- c) wysłano 3 Zawiadomienia o wszczęciu postępowania administracyjnego i o zakończeniu zbierania materiału dowodowego.
- d) przeprowadzono przesłuchania 3 osób, które uległy zatruciu i przebywali w szpitalu zachodnim w Grodzisku Mazowieckim,
- e) Przeprowadzono instruktaż i poradnictwo o skutkach zażywanie takich środków zastępczych i udostępniono adresy gdzie można uzyskać pomoc.
- f) Wysłano 8 wezwań na Przesłuchania w związku zatruciem (plasteliną)
- g) Przesłuchano 5 osób w związku z zatruciem środkami zastępczym – plasteliną.

„Nowe Narkotyki” – pilotaż mazowiecki

Uczestnicy (wybrane powiaty):

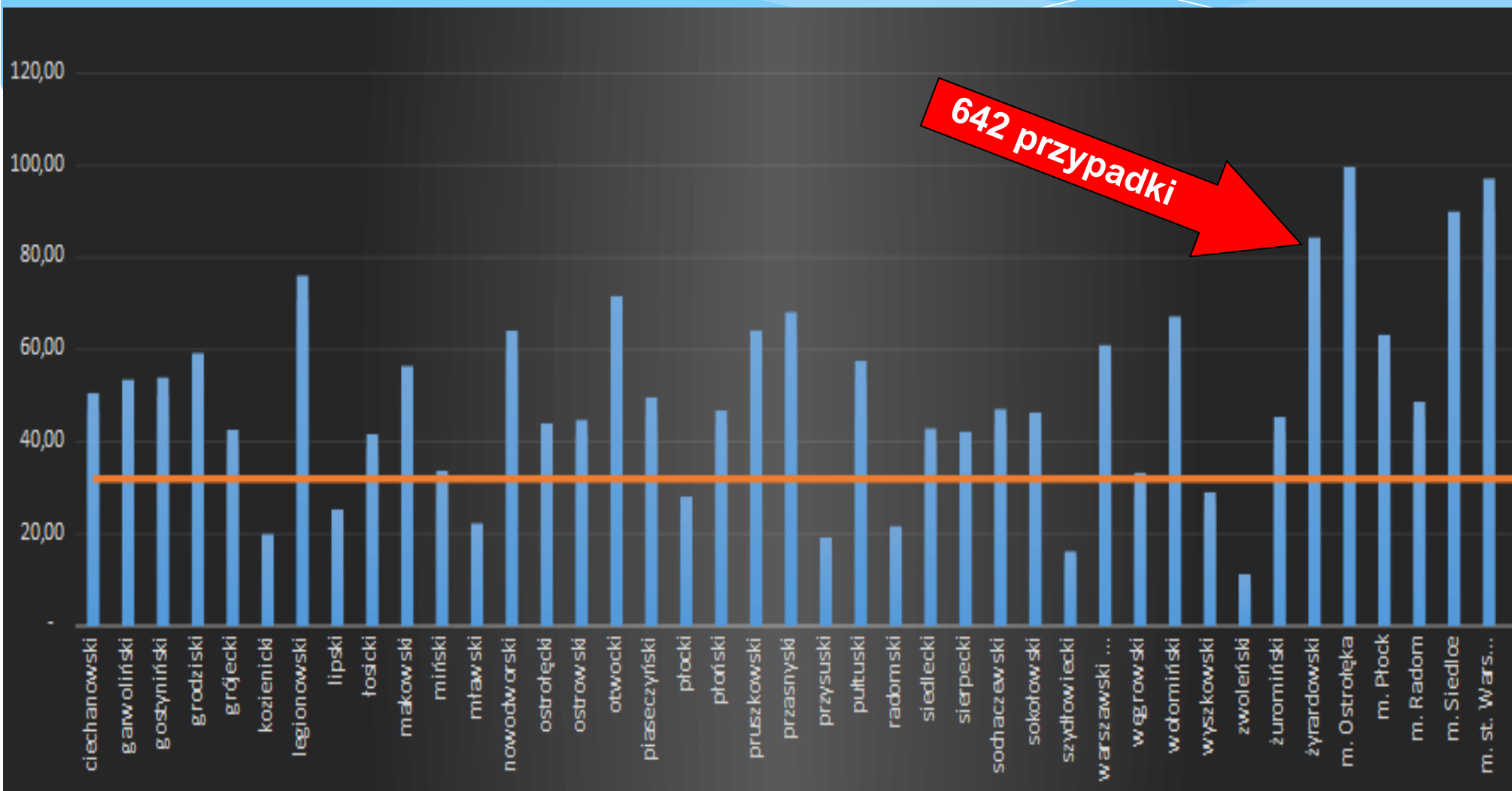
1. Legionowo,
2. Pruszków,
3. Radom,
4. Sochaczew,
5. Warszawa,
6. Wyszaków,
7. **Żyrardów** (od dn. 26.03.2019)

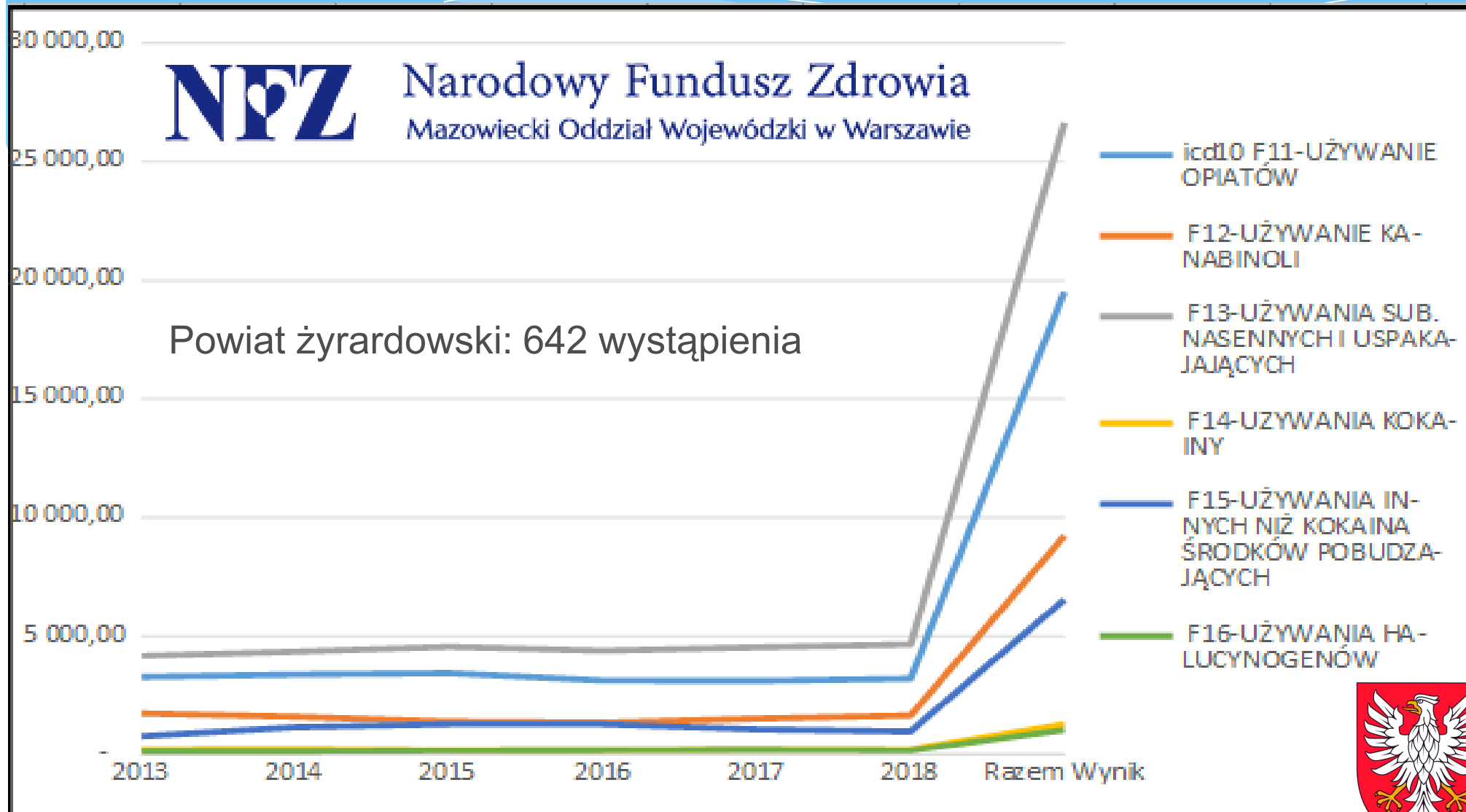
Wskaźnik na 10 tys. mieszkańców powiatu – woj. Mazowieckie, lata 2013-2018

NFZ

Narodowy Fundusz Zdrowia
Mazowiecki Oddział Wojewódzki w Warszawie

Wybrane problemy zdrowotne mieszkańców Mazowsza wg Międzynarodowej klasyfikacji chorób ICD-10 w latach 2013 - 2018

IV. STAN SANITARNY OBIEKTÓW ŻYWNOSCI, ŻYWIENIA ORAZ PRZEDMIOTÓW DO KONTAKTU Z ŻYWNOSCIĄ I KOMETYKÓW.

W 2018 r. skontrolowano **136 obiektów**, przeprowadzono ogółem **285 kontroli**. Kontrole tematyczne przeprowadzane były planowo w obiektach objętych wzmożonym nadzorem i dotyczyły obszarów, w których stwierdzono niezgodności; doraźnie w obiektach, w których stwierdzono uchybienia; na wniosek strony, w celu uzyskania zaświadczeń do przetargów czy też innych zezwoleń.

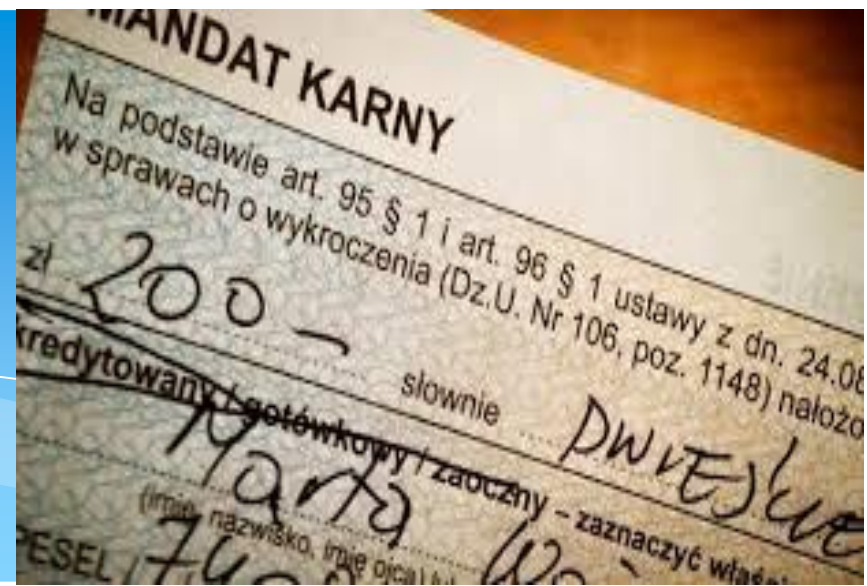
Nałożono 29 mandatów na łączną kwotę 9.800 zł (średnio 338 zł).

W okresie sprawozdawczym w ramach urzędowej kontroli żywności pobrano do badań 297 próbek, z czego zakwestionowano 6 tj.

- 1 pobrana próbka suplementów diety została zakwestionowana ze względu na nieprawidłowe oznakowanie. Zawiadomiono producenta o wszczęciu postępowania i wydano orzeczenie o kwestionowaniu produktu. Wystawiono decyzję płatniczą,
- 5 próbek kiełków brokułu pobrano z magazynu Centrum Dystrybucyjnego.

Rozpatrzono 23 interwencje, z czego w 6 przypadkach zarzuty potwierdziły się.

Działalność kontrolno-represyjna

Wydano następujące decyzje merytoryczne:

- 20 restrykcyjnych,
- 30 restrykcyjnych,
- 7 zmieniających wcześniej wydane decyzje,
- 76 dla nowych obiektów, w tym 10 na zatwierdzenie warunkowe,
- 14 na wykreślenie z rejestru,
- 1 na wygaśnięcie postępowania,
- 1 odmowy zmiany wcześniej wydanej decyzji,
- **4 unieruchomienia,**
- 353 decyzje płatnicze,
- 2 orzeczenia o zakwestionowaniu prób, 11 pism o przekazaniu sprawy, 97 pisma do podmiotów o wynikach badań pobranych próbek, 70 zaświadczeń o wpisie do rejestru podmiotów zatwierdzonych, 48 opinii samochodów.

V. DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE ZAPOBIEGAWCZEGO NADZORU SANITARNEGO

W ramach działalności na terenie miasta Żyrardowa Zapobiegawczy Nadzór Sanitarny uczestniczył w procedurze odbioru obiektów budowlanych do użytkowania:

dwa zgłoszenia o zakończeniu budowy i zamiarze przystąpienia do użytkowania przesłane przez Prezydenta Miasta Żyrardowa tj. Zagospodarowania terenu Zalewu Żyrardowskiego (data otrzymania wniosku 13.06.2018r.) oraz Budynku przedszkola - Zabytkowej Ochronki w Żyrardowie – skrzydło zachodnie (data otrzymania wniosku 13.06.2018r.) zakończyły się **wydaniem przez PPIS w Żyrardowie sprzeciwu przeciwko dopuszczeniu tych obiektów do użytkowania.** Przyczyną wydania obu sprzeciwów było przysłanie niekompletnych wniosków i brak odzewu na telefoniczną prośbę o uzupełnienie danych, co uniemożliwiło zajęcie przez Inspektora stanowiska w sprawie.

VI. STAN SANITARNO-HIGIENICZNY ZAKŁADÓW NAUCZANIA I WYCHOWANIA ORAZ PLACÓWEK WYPOCZYNKU DZIECI I MŁODZIEŻY.

W ewidencji Higieny Dzieci i Młodzieży - PSSE w Żyrardowie w roku 2018 było 28 placówek oświatowo-wychowawczych i placówek opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, prowadzonych bądź dotowanych przez gminę Żyrardów, w tym: 6 żłobków/klubów dziecięcych, 12 przedszkoli, 7 szkół podstawowych, 1 zespół szkół, 1 liceum ogólnokształcące, 1 ogród jordanowski.

Kontrole przeprowadzono w 27 placówkach, obejmując bieżącym nadzorem sanitarnym 96,4% placówek. Ogółem w placówkach tych przeprowadzono 35 kontroli sanitarnych.

W wyniku kontroli wydano 12 decyzji administracyjnych, w tym 4 decyzje zobowiązujące właściwe podmioty do zapewnienia odpowiednich warunków technicznych w placówkach, 4 decyzje płatnicze w związku ze stwierdzonymi uchybieniami oraz 4 decyzje zatwierdzające warunki lokalowe dla żłobków.

Analiza warunków technicznych i sanitarno-higienicznych

Na 27 skontrolowanych placówek w 4 placówkach (14,8% spośród wszystkich skontrolowanych) stwierdzono zły stan techniczny. Sytuacja ta dotyczyła szkół podstawowych i żłobka. W placówkach tych stwierdzono: zły stan techniczny okien, podłóg, stolarki drzwiowej wewnętrznej oraz zły stan techniczny i estetyczny ścian i sufitów w pomieszczeniach szkolnych. W przypadku żłobka brak odpowiedniej armatury sanitarnej. Pozostają jednak placówki w złym stanie technicznym, wymagające przeprowadzenia kapitalnych remontów w celu zapewnienia właściwych warunków (Szkoła Podstawowa Nr 1, Szkoła Podstawowa Nr 2) oraz remontów bieżących – Szkoła Podstawowa Nr 7. Liczba placówek w złym stanie technicznym jest porównywalna z rokiem ubiegłym.

Prowadzony nadzór sanitarny wykazał również poprawę infrastruktury placówek oświatowo wychowawczych tj.:

- w Miejskim Przedszkolu Nr 9 w Żyrardowie,
- w szkołach podstawowych w ubiegłym roku przeprowadzono remont sal gimnastycznych,
- w ubiegłym roku powstały 3 nowe żłobki tj. placówki opieki nad dziećmi w wieku do lat 2

Sytuacja w zakresie higienizacji procesów nauczania

Rozkład zajęć lekcyjnych – oceny rozkładu zajęć lekcyjnych dokonano w 8 szkołach, w 131 oddziałach, uwzględniając potrzebę równomiernego obciążenia zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia, we wszystkich publicznych szkołach podstawowych występują przypadki, że zajęcia nie rozpoczynają się o stałej porze, a różnica w rozpoczynaniu zajęć w poszczególnych dniach tygodnia wynosi powyżej jednej godziny – sytuacja ta głównie dotyczy klas I-III. Wg dyrektorów tych placówek przyczyną takiej sytuacji jest niewystarczająca liczba izb lekcyjnych w stosunku do liczby oddziałów w szkole oraz brak zgody rodziców na prowadzenie zajęć w typowym systemie dwuzmianowym. Sytuacja ta jest porównywalna w stosunku do ubiegłych lat.

Dostosowanie mebli edukacyjnych do zasad ergonomii – we wszystkich skontrolowanych szkołach dokonano oceny pod kątem posiadania odpowiednich certyfikatów oraz oznakowania i prawidłowości zestawienia mebli tj. ławek i krzeseł, zgodnie z wymaganiami określonymi obowiązującą normą. W skontrolowanych szkołach dokonano oceny pod kątem zapewnienia uczniom miejsca na pozostawienie w szkole części podręczników i przyborów szkolnych. W większości szkół uczniowie pozostawiają przybory i podręczniki w szafkach w izbach lekcyjnych przypisanych do danej klasy – każdy uczeń ma wydzieloną półkę/szufladę.

W Szkole Podstawowej Nr 4 w Żyrardowie przy ul. Radziwiłłowskiej 16 przeprowadzono **badania obciążenia uczniów ciężarem tornistrów szkolnych**. Ogółem zważono 339 uczniów i ich tornistry, w 68 przypadkach (18,1% wszystkich badanych) waga tornistra przekraczała 15% wagi ciała ucznia.

VII. DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE OŚWIATY ZDROWOTNEJ I PROMOCJI ZDROWIA.

W 2018 roku Oświata Zdrowotna i Promocja Zdrowia realizowała programy prozdrowotne o zasięgu ogólnopolskim, wojewódzkim i powiatowym, kampanie społeczne, akcje i imprezy prozdrowotne, narady, szkolenia, prelekcje, pogadanki, konsultacje i porady metodyczne i merytoryczne, instruktaże i rozmowy indywidualne.

Czyste powietrze wokół nas – program edukacji antytytoniowej dla dzieci w wieku przedszkolnym, ich rodziców i opiekunów, W 2018 roku liczba podmiotów realizujących program wynosiła 1, a liczbę odbiorców oszacowano na **543**.

Bieg po zdrowie – opóźnienie lub zapobiegnięcie inicjacji tytoniowej wśród dzieci młodzieży. W 2018 roku liczba podmiotów realizujących program wynosiła 12 czyli o 4 więcej niż w 2017r, a liczbę odbiorców oszacowano na 614 czyli o 334 więcej niż w roku 2017.

Trzymaj Formę - program skierowany do uczniów klas gimnazjalnych, uczniów klas V-VI szkół podstawowych, rodziców i opiekunów. Program kształtuje postawy i zachowania w zakresie prawidłowego żywienia i uprawiania aktywności fizycznej. W 2018 roku liczba podmiotów realizujących program wynosiła 16, a liczbę odbiorców oszacowano na 3038, co stanowi o 661 dzieci więcej w stosunku do roku 2017.

ZASZCZEP W SOBIE CHĘĆ
SZCZEPIENIA

www.szczepienia.gis.gov.pl

*„Czyste powietrze wokół nas”
„Trzymaj formę!”
„ARS, czyli jak dbać o miłość”,
„Krajowy Program Zwalczania AIDS i Zapobiegania
Zakażeniom HIV”*

*„Bieg po zdrowie”
„Światowy Dzień Zdrowia,
„Wybierz życie – pierwszy krok”
„Nie pal przy mnie, proszę”
„Chroń się przed kleszczami wszystkimi sposobami!”
„Zdrowe piersi są OK!”
„STOP! HCV”*

Festiwal Piosenki o Zdrowiu,

Czy jesteś zakażony HIV?

Nie wiem

Zrób test! ~~AIDS~~

RODO

O nas

Aktualności

Komunikaty

Ostrzeżenia publiczne

Zamówienia publiczne

Licznik odwiedzin

1403

Archiwum aktualności

28.01.2019

Bezpieczne Ferie !

CZYTAJ WIĘCEJ →

15.11.2018

Информация о вакцинации против кори

Pliki do pobrania

Badanie na nosicielstwo
pałeczek Salmonella i Shigella

Petycje

Stacje Powiatowe

Skargi i wnioski

Odwołania i zażalenia

Przydatne Linki

Oferta pracy

Uwaga! Informacje dla
Powodźian

Licznik odwiedzin

1478

ZAPOBIEGAWCZY NADZÓR SANITARNY

- Wniosek o uzgodnienie projektu.pdf (217.6 KiB)
- Załącznik nr 1 Wykaz dokumentów do zawiadomienia o zakończeniu budowy.pdf (124.5 KiB)
- Zawiadomienie o zakończeniu budowy PSSE Żyrardow.pdf (166.8 KiB)

SEKCJA ŻYWNOŚCI, ŻYWIENIA I PRZEDMIOTÓW UŻYTKU

- Info dla rolników.pdf (203.2 KiB)
- Informacja o alergenach-tabela obrot.docx (16.4 KiB)
- Informacja o alergenach-tabela zywienie.docx (16.3 KiB)
- Podanie o wydanie opinii dotyczącej środka transportu.doc (24.5 KiB)
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia ws. grup środków przeznaczonych do sprzedaży dzieciom - żywienie w szkołach.pdf (1.5 MiB)
- wniosek o dokonanie zmian w rejestrze zakładów.docx (17.9 KiB)
- Wniosek o wpis zakładu do rejestru zakładów podlegających urzędowej kontroli orgaow PIS.docx (23.0 KiB)
- wniosek o wykreslenie zakładu z rejestru zakładów podlegających urzędowej kontroli.docx (17.8 KiB)
- Wniosek o zatwierdzenie i o wpis do rejestru zakładów podlegających urzędowej kontroli orgaow PIS.docx (19.5 KiB)
- Wymagania dla ruchomych punktów sprzedaży.pdf (93.7 KiB)
- Wzory Wnioskow - Rozporządzenie Ministra Zdrowia ws. wzorow dokumentow.pdf (496.5 KiB)

HIGIENA DZIECI I MŁODZIEŻY

- ZASADY UDOSTĘPNIANIA WODY WODOCIAGOWEJ DZIECIOM W PLACÓWKACH SZKOLNO-WYCHOWAWCZYCH opracowanie PZH.pdf (1.7 MiB)

VII. PODSUMOWANIE i WNIOSKI.

Stan sanitarny obiektów oraz środowiska życia mieszkańców Powiatu Żyrardowskiego a więc i Miasta Żyrardowa utrzymuje się w przekroju ostatnich lat **na stabilnym poziomie, zapewniającym bezpieczeństwo zdrowotne lokalnej populacji.**

Nie sposób jednak nie wskazać ocenie newralgicznych obszarów, w których w roku 2018 zachodziły niepokojące zjawiska wymagające podejmowania szybkich i nierzadko kontrowersyjnych decyzji:

1. nasilanie się **negatywnego oddziaływania środowisk antyszczepionkowych** na świadomość przede wszystkim młodych rodziców szczepiących swoje dzieci w ramach programu szczepień obowiązkowych.
2. **niebezpieczne rozpowszechnienie występowania przypadków odry** na terenie województwa mazowieckiego w postaci ognisk epidemicznych czy pojedynczych przypadków w przypadku powiatu żyrardowskiego.
3. brak na dzień dzisiejszy rozwiązania wyznaczającego podmiot leczniczy do realizacji terminowej **profilaktyki poekspozycyjnej** chorób zakaźnych w okresach dni wolnych od pracy!
4. stale **rosnąca liczba zgłaszanych zakażeń szczepami lekoopornymi** wśród pacjentów szpitali na terenie Polski a szczególnie Mazowsza, nie wyłączając szpitala CZMZ w Żyrardowie. Podstawowym kierunkiem walki z problemem jest podnoszenie jakości usług medycznych.

*W imieniu własnym i
pracowników
PSSE w Żyrardowie,
Dziękuję z uwagą!*

PAŃSTWOWY POWIATOWY INSPEKTOR SANITARNY w Żyrardowie

specjalista chorób zakaźnych, epidemiologii
i zdrowia publicznego
lek. Andrzej Mikołaj Liszewski

niepodległa

POLSKA
STULECIE ODZYSKANIA
NIEPODLEGŁOŚCI

